

partijcongres 13.06.92

EUROPA

VVD Noord

Mevrouw de voorzitter dames en heren duizend jaar geleden hebben de noormannen het verenigd europa van Karel de Grote op zijn grondvesten doen schudden.

Tien dagen geleden hebben hun Deense nakomelingen wederom voor een aanzienlijke aardschok in europa gezorgd.

Hun regering had het verdrag van Maastricht ondertekend en in eigen land verdedigd. Het Deense parlement heeft dit met een zeer grote meerderheid goedgekeurd.

Bij het daarop volgende referendum is de balans net de negatieve kant opgeslagen. Wat precies de motieven daarbij waren is niet duidelijk maar hoe dan ook de meerderheid heeft nee gezegd.

Onze Deense vrienden van het liberalepartij hebben hard gevochten en zijn door hun kiezers ook goed gevolgd. Een woord van vriendschap en goede waardering aan het adres van onze Deense mede liberalen is hier wel en ook zeker op zijn plaats (applaus) temidden van de geschapen verwarring lijkt het erop dat de ratificatie procedures in de overige elf landen vooralsnog doorgaan.

De Deense regering heeft immers niet medegedeeld het verdrag niet zullen rativeren en het heeft tot 31 december de tijd. De 12 regeringen inclusief de Deense voeren druk overleg over wat er nu moet gebeuren en op de europesche raad in Lissabon eind juni zal men stellig proberen daarin wat meer duidelijkheid te krijgen.

Het verdrag van Maastricht verdient ook in onze ogen geen schoonheidsprijs toch valt het op dat de Denen het nu hebben afgewezen terwijl het juist in een aantal opzichten een rem zet op het zo gevreesde europese centralisme. Maastricht heeft de subsidiariteit zoals dat nu in europa heet hoogtij gevierd en essentiële factoren zoals buitenlandse politiek defensie en justitiële samenwerking werden onverbiddelijke naar de inter gouvouneurementele hoek verwezen tot grote tevredenheid van de kampioenen van de nationale soevereiniteit.

Het zou dan ook misschien logischer zijn geweest maar we weten allemaal dat de logica in de politiek zelden een doorslaggevende factor is om al in 1986 al tegen de europesche acte te stemmen die een belangrijke doorbraak betekende en waarvan Maastricht in een groot aantal opzichten niet anders dan een gevolg is maar die is in Denemarken bij referendum ruim aangenomen.

De Deense uitslag heeft overal in europa golven veroorzaakt. Terecht naar mijn mening omdat wij te maken hebben met gevoelens angsten soms ook misverstanden die overal in europa aanwezig zijn. Ze zijn met name in Engeland de anti europeanen schor van het juichen terwijl in landen als Spanje Portugal en Ierland waarover een dag of tien ook een referendum wordt gehouden het zure commentaar te horen is dat een rijk land weigert iets te delen met minder welgestelden in een gemeenschap waarvan het wel de grote vruchten graag wil blijven plukken.

In elk geval is weer gebleken hoe groot de kloof is tussen de kiezers en het politieke bureaucratische establishment ook dat is niet alleen in Denemarken zo het krampachtig gescheiden houden van de nationale en europesche besluitvormingscircuit heeft dat in de hand gewerkt evenals de nijging om in impopulaire gevallen de schuld te geven aan een ongrijpbaar bureaucratisch europa. Al een jaar of vijf geleden gaf commissie voorzitter Delors in het europesche parlement uiting aan zijn bezorgdheid erover en zijn verbazing erover dat de nationale politiek en de nationale parlementen zo weinig aandacht leken te hebben voor de verschuiving van beslissingen van het nationale naar het europesche niveau.

Hij vreesde dat dat op termijn tot schrikreacties en botsingen zou leiden. wel daarin heeft hij dan gelijk gekregen.

Om nu achteraf de europesche commissie de schuld te geven van het Deense debâcle lijkt dan ook verdacht veel op wat de engelse zo treffend noemen shooting the messenger maar zoals ik al zei logica en ook fernus zijn in de politiek vrij zeldzame vogels en het is dus best mogelijk dat Delors binnenkort als zoenoffer zal moeten dienen. Wie weet dames en heren misschien zal zijn opvolging ook in onze binnenlandse politiek nog enkele rimpels kunnen veroorzaken. (gelach).

De themadag van 9 mei en onze partijraad van vandaag waren al zeer actueel en zijn dat nu natuurlijk nog meer geworden. Het bepalen van een duidelijke liberale positie in de europese politiek is nu van extra groot belang.

Het is in moeilijke omstandigheden altijd goed terug te gaan naar de basis van waar men mee bezig is. Een vooraanstaande Britse Krant heeft een paar dagen geleden nog eens voortreffelijk de hoofdredenen genoemd waarom west europa na de tweede wereldoorlog naar eenwording moest gaan streven. 1. om een bolwerk te vormen tegen het communisme 2 om het natiolisme te overwinnen dat de voornaamste oorzaak was van de recente europesche oorlogen 3 om een democratisch Duitsland op te nemen in een europesche rechtsorde 4 om een gemeenschappelijke markt te creëren die de economische welvaart bevordert en europa's concurrentie positie in de wereld versterkt 5 om een politieke gemeenschap tot stand te brengen die in staat is aan de ene markt vorm te verlenen en aan europa een belangrijke stem te geven in internationale aangelegenheden.

Deze motieven dames en heren staan vandaag nog even recht overeind als toen behalve dat van de strijd tegen de communisme. Maar die is vervangen door een even dwingende noodzaak namelijk de gevolgen van het instorten van het communistische Imperium op te vangen en de europesche stabiliteit te bevorderen iets wat wij alleen als gemeenschap kunnen doen. Dat betekend ook een versterking van het tweede motief namelijk te vermijden dat de europesche volkeren opnieuw ten offer vallen aan het virus van het natiolisme wat men nu in het midden en oost europa al ziet toeslaan en terug glijden naar het destructieve gedrag dat daarmee verbonden is.

De weg die wij als liberalen altijd hebben voorgestaan is niet die van de achterhaalde en niet in onze tijd passende constructie van een vrij handelszone van een volstrekt soevereine blijvende staten. Het is wel die van de rechtsorde een begrip die aan de wortel ligt van de liberale staatsopvatting.

Het is een unieke prestatie dat het beginsel van de democratische rechtsstaat dat binnen de nationale grenzen tot wasdom is gekomen nu ook transnationaal in europees verband een begin van verwerking heeft gekregen. In plaats van nationale eigen richting hebben wij europees recht gekregen met instellingen die de regels vaststellen en voor hun handhaving zorgen. Dat dames en heren is de wezenlijke verworvenheid van de europesche gemeenschap en die mag tot geen prijs worden opgegeven. De themadag heeft dat ook duidelijk uitgesproken. Het tweede essentiële punt en ook dat is op de themadag duidelijk onderstreept is dat wij te maken hebben met een proces dat moeizaam en soms met schokken verloopt.

Daarbij moet voortdurend in het oog worden gehouden van de ene kant wat strikt nodig is en aan de andere kant of daarvoor een voldoende aanvaardbaarheidsgraad aanwezig is. Vandaar dat men zo vaak komt tot compromis gesteld in een orakeltaal die voor weinige toegankelijk is.

Maar juist omdat het een proces is is er voortdurend beweging. De ene kant of de andere kant op vooruit of achteruit stilstand is niet mogelijk want stilstand betekend in feite teruggang en daarmee zou een ontrafelingsproces worden ingeluid wat ook datgene zal aantasten dat wij dachten reeds te hebben bereikt.

Zij die denken dat we Maastricht gewoon kunnen vergeten en ongeschonden en onverdroten op basis van de bestaande teksten business as usual kunnen gaan doen geven zich over aan een illusie. De fatale gevolgen van het uiteenrafelen van een nog zo prille europesche rechtsorde en het terugglijden naar nationale eigen richting zijn de laatste weken nog een heel duidelijk gesignaleerd door enkele Duitse staatslieden zoals Genscher, Otto Damsdorff en Helmut Schmidt gezien de sleutelrol van Duitsland doen wij er goed aan hun woorden danig ter harte te nemen.

Uit onze korte verslag mevrouw de voorzitter hebt u kunnen zien dat ook over het gebruik van begrip federaal tijdens de themadag uitvoerig is gesproken . Gelukkig bleken wij het allen eens te zijn over het fundamentele karakter van de europesche rechtsorde die ons voor ogen staat.

Op basis daarvan leek er overeenstemming mogelijk over de tekst ook door de VVD reeds aangenomen destijds van het verkiezingsprogramma 1989. Dit spreekt van een europesche unie als citaat "een samengaan van staten waarbij een aantal gemeenschappelijke aangelegenheden lang federale weg wordt behartigd einde citaat". Dit maakt nog eens duidelijk dat er gemeenschappelijke aangelegenheden kunnen zijn die niet voor federale behartiging in aanmerking komen of daarvoor niet rijp zijn en deze verduidelijking maakt het hopen wij mogelijk tot eenstemmigheid op dit punt te komen dan kunnen wij met meer kracht en overtuiging onze europesche verlangens en opvattingen naar buiten verdedigen. Het wordt dan met de federale conceptie als met het volle of het lege glas sommige zullen zeggen dat er geen federale europa is omdat er ook aangelegenheden zijn die intergouvernementeel worden behartigd andere zullen zeggen dat het glas in elk geval half vol is omdat de helft van de aangelegenheden wel federaal worden behartigd. Wanneer men de stemming op de partijdag proefde en de diverse interventies op hun inhoud inschatte dan lijkt mij dat het geen slecht idee zou zijn om met zijn allen achter een tekst te gaan staan die wij ook met zijn allen destijds hebben aangenomen en die dus niet moeilijk aanvaardbaar zou moeten zijn.

Wij zullen een duidelijk standpunt ook hard nodig hebben want de komende maanden worden spannend en moeilijk. Het komende Britse voorzitterschap had gehoopt de toetreding van de nieuwe lidstaten zoals Zweden Finland en Oostenrijk in veilige haven te loodsen in plaats daarvan zou het zich moeten bezighouden met de problemen die door het Deense referendum zijn geschapen.

Ook het kernstuk van Maastricht de Emu de Economische Monetaire Unie is in gevaar indien ook in andere landen nee wordt gezegd tegen Maastricht dan is Maastricht morsdood. Wat dan, gaan wij dan het ontrafelingsproces in waar ik zo juist over sprak of gaan wij naar een kleinere kerngemeenschap met daarom heen een geschil van geassocieerde landen of misschien zelfs een aantal groeperingen binnen europa die op wisselende terreinen a la carte met elkaar samengaan.

Het klinkt allemaal weinig opbeurend maar het is niet uitgesloten want evenmin als men een land of een volk kan dwingen tegen zijn wil aan bepaalde ontwikkelingen mee te doen zo kan men ook andere die het wel willen niet beletten om dan maar in kleinere kring verder te gaan. Dit alles zijn vragen die voor onze toekomst van essentiële betekenis zijn.

De discussie in liberale kring is nu in volle gang. Ze zal ook na vandaag voort gaan want elke dag brengt nieuwe factoren in het spel waarmee rekening moet worden gehouden wat wij nodig hebben is het liberale kompas dat de koers aangeeft die wij ook bij storm en ontij moeten blijven varen.

Een bekend Frans spreekwoord zegt pour discuter voute etre d'acord. Uit de discussie uit de themadag bleek dat er voldoende overeenstemming bestond over onze basis principes op Europees terrein om een zinnige discussie mogelijk te maken.

Onze werkgroep heeft getracht dat onder woorden te brengen en excuseert zich er overigens nogmaals voor dat het resultaat daarvan u slechts enkele dagen voor vandaag heeft bereikt. Mevrouw de voorzitter dames en heren wij bevelen u dan ook gaarne aan de voorgelegde stellingen met de kanttekeningen aanvullingen en wijzigingen die daarop in het licht van de gevoerde discussies zijn aangebracht tijdens deze partijraad goed te keuren. Ik dank u wel. (applaus).

Hartelijk dank heer Nord een goed verhaal waarvan ik hoop dat het inderdaad het liberale kompas zal blijken te zijn wat u ons aanbeveelt.

Ik kom terug bij de heer van der List; ik neem aan dat hij geen schorsing meer behoeft, de heer van der Klis sorry, ik ben in de war met de Teldersstichting.

Ik behoef niet alleen een schorsing ik denk dat er wat er nu net is hier gezegd is dat dat meer tijd vergt zelfs dan die 5 minuten schorsing die u voorstelden en ik stel voor om eerst te gaan lunchen om tijdens de lunch voldoende gelegenheid te hebben want ik hoor hier dingen echt waar, ja ik heb daar geen woorden voor ja, ik beluister hier heel duidelijk een afwijzen door de fractie van het accoord van Maastricht, heel duidelijk dat is toch, u bent het eens heer Bolkestein met het economische luik 1 en 2 daar neemt u zelfs afstand van en alle rest daar moeten we nog maar eens over gaan nadenken daar doen we niet aan mee dan neemt u principiële afstand van het partijstandpunt trouwens ook de heer Nord zijn met zijn werkgroep en zijn verslag plus zijn verslag van het verslag ik proef daar toch een tegenstelling tussen het verkiezingsprogramma 1981 wat u aan de ene kant stelt als blijvende ons uitgangspunt en aan de andere kant zegt u ja we gaan toch met gewijzigde opstelling van nu in zee en wat de heer Bolkestein betreft hij zegt ja ik hou dat Europa af dat is voor mij impliciet dan dat we doorgaan op de knoeierige manier waarop wij onder andere in Joegoslavië bezig zijn zolang wij geen eenheid in Europa hebben zolang wij niet met zijn allen in Europa kunnen optreden zoals nu de Verenigde Naties nu bijvoorbeeld in Europa optreden dus zolang u die eenheid afhoudt zie ik niet hoe we ooit aan dat soort toestanden waarnaar wij toch streven een einde kunnen maken. Enfin zo heb ik toch heel wat punten en ik hoop toch dat de voorzitter wat langer tijd geeft om al deze zaken wat rustig onder elkaar te overleggen en daarna met de vergadering en de behandeling te beginnen.

Ik heb begrepen dat lunchen op dit moment nog niet kan maar ik zou toch aan de heer Bolkestein willen vragen te reageren omdat ik en ik hoop vele met mij hele andere dingen gehoord hebben dan u nu zegt en als dat zo is dat we dit misverstand uit de weg kunnen ruimen dan denk ik dat we met elkaar een goede zaak doen dus wat dat betreft zou ik nog even duidelijk willen vragen aan de heer Bolkestein of de elementen die de heer Klis noemt of dat inderdaad zo geïnterpreteerd moet worden ik dacht anders gehoord te hebben maar misschien zitten mijn oren een beetje verstopt.